

KULTTUURIKIPINÄ

Oriveden taide- ja kulttuurikasvatussuunnitelma

1.1.2020 alkaen

Jenni Mikkola, Oriveden yhteiskoulu 9C

Sisällys

Johdanto	3
Lasten ja nuorten kulttuurisen osaamisen tukeminen.....	3
Kipinää taiteeseen ja kulttuuriin.....	5
Kulttuurikipinän tavoitteet	6
Taide- ja kulttuurikasvatuksen aihealueet	6
Kulttuurikipinän toteutus	7
Taide- ja kulttuurikasvatuksen toimijoita ja tapahtumia	9
Lähteet	10

Johdanto

Kaikki inhimillinen toiminta on pohjimmiltaan kulttuuria. Kulttuuri on toimintaa, jossa ihminen käyttää omaa luovuuttaan tai osallistuu taiteeseen ja luovaan toimintaan. Kulttuuri on sisältöä, joka tekee elämästä mielekkään ja elämisen arvoisen. Taide ja kulttuuri luovat hyvinvointia ja mielekästä elämää, ja niitä voidaan myös käyttää tavoitteellisesti edistämään hyvinvointia. (Pirkanmaan alueellinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2017, 8.)

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019) linjaa kunnan tehtäväksi mm.

- edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä,
- edistää kulttuurin ja taiteen harrastamista sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa,
- tarjota mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen,
- edistää kulttuuriperinnön ylläpitämistä ja käyttöä sekä paikallista identiteettiä tukevaa ja kehittävää toimintaa,
- edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa sekä
- edistää kulttuurista vuorovaikutusta ja kansainvälistä toimintaa.

Kunta vastaa kulttuuritoimintaansa koskevan tiedon tuottamisesta ja kulttuuritoiminnan arvioinnista. Kunnan tulee arvioida kulttuuritoiminnan toteutumista osana kuntastrategiansa arviointia ja seurantaa kuntalain 37 §:ssä säädetyllä tavalla sekä osana terveydenhuoltolain (1326/2010) 12 §:ssä tarkoitettua terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä.

Lasten ja nuorten kulttuurisen osaamisen tukeminen

Jokaisella lapsella ja nuorella tulisi olla mahdollisuus päästä osalliseksi kulttuurista. YK:n Lapsen oikeuksien julistuksessa todetaan, että koulutuksen tulee pyrkiä persoonallisuuden, lahjojen sekä henkisten ja ruumiillisten valmiuksien mahdollisimman täyteen kehittämiseen (Artikla 29). Jokaisella lapsella tulisi julistuksen mukaan olla oikeus osallistua kulttuuri- ja taide-elämään. Sopimuksessa kannustetaan sopivien ja yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoamiseen kulttuuri-, taide-, virkistys- ja vapaa-ajan toiminnoissa (Artikla 31). Kulttuurikasvatussuunnitelma on kunnan suunnitelma siitä, miten kulttuuri-, taide- ja kulttuuriperintökasvatusta toteutetaan kunnassa osana varhaiskasvatusta ja perusopetusta. Suunnitelma takaa sitä noudattavan kunnan lapsille ja

nuorille tasavertaisen mahdollisuuden tutustua monipuolisesti paikalliseen kulttuuriin. (Pirkanmaan alueellinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2017, 7.)

Kulttuurisen osaamisen ja osallisuuden kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä tekemisessä, elämyksissä ja kokemuksissa. Esi- ja perusopetuksen kulttuuritehtävänä on edistää monipuolista kulttuurista osallisuutta, osaamista ja kulttuuriperinnön arvostamista sekä tukea lapsia ja nuoria oman kulttuuri-identiteetin ja kulttuurisen pääoman rakentamisessa. Heitä ohjataan

- tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan,
- kokemaan ja tulkitsemaan taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä,
- välittämään, muokkaamaan ja luomaan kulttuuria ja perinteitä ja huomaamaan niiden merkityksen hyvinvoinnille,
- kulttuuristen merkitysten tunnistamiseen ja arvostamiseen,
- oman kulttuuri-identiteetin ja myönteisen ympäristösuhteen rakentamiseen sekä
- näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana (Kulttuurin käsikirja opettajille, Helsingin kaupunki.)

Oppilaat kasvavat maailmaan, joka on kulttuurisesti, kielellisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti moninainen. Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä oppilaat oppivat havaitsemaan kulttuurisia erityispiirteitä ja toimimaan joustavasti eri ympäristöissä. Heitä kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä. On tärkeää oppia käyttämään matemaattisia symboleita, kuvia ja muuta visuaalista ilmaisua, draamaa sekä musiikkia ja liikettä vuorovaikutuksen ja ilmaisun välineinä. Koulutyöhön sisältyy myös monipuolisia mahdollisuuksia käsillä tekemiseen. Oppilaita ohjataan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyössä rohkaistaan mielikuvituksen käyttöön ja kekseliäisyyteen. Oppilaita ohjataan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 21.)

Näpsä-käsityökoulussa tehdyt robotit, Taitokeskus Orivesi

Kipinää taiteeseen ja kulttuuriin

Kulttuurikipinä – Oriveden taide- ja kulttuurikasvatussuunnitelma on työkalu kulttuuri-, taide- ja kulttuuriperintökasvatuksen toteuttamiseksi osana esi- ja perusopetusta. Se on valmisteltu monialaisena yhteistyönä kulttuuritoimijoiden kanssa. Toiminta pohjautuu kaupungin omaan kulttuuritarjontaan ja kulttuuriperintöön sekä lasten ja nuorten omaehtoiseen toimintaan (Kulttuuripyhäys 2016, 5). Kulttuurikipinä rakentuu vahvasti Taideratas-toiminnan luomalle perinteelle.

Oriveden kaupungin Taideratas -hanke toteutettiin Opetushallituksen oppimisympäristö-hankkeena, ja se on toiminut vuodesta 2008. Taiderattaan tavoitteena on vahvistaa oppilaisissa myönteistä oppimisasennetta, tukea heidän sosiaalista kasvuaan ja tarjota heille onnistumisen kokemuksia ja luomisen iloa sekä kannustaa oppilaita innovatiivisuuteen ja mielikuvituksen lentoon. Taideratas toteutetaan paikallisten koulujen, opettajien, ammattitaiteilijoiden ja kädentaitajien yhteistyönä. Taideratas toteutuu Oriveden alakouluissa vuosittain Oriveden seudun kansalaisopiston ja perusopetuksen yhteistyönä. Taiderattaan toimivuudesta on kokemusta lähes kymmenen vuotta ja sen laajentaminen kattamaan koko peruskoulun olisi hyvä pohja tulevalle Taide- ja kulttuuriohjelmalle. (Linkopuu 2017.)

On tärkeää tukea ennakkoluulottoman ja globaalisti avaran kulttuuri-identiteetin rakentumista lapsen ja nuoren kasvun eri vaiheissa. Tavoitteena on sytyttää jokaiseen sydämeen kulttuurikipinä ohjaamalla kulttuuristen merkitysten tunnistamiseen ja arvostamiseen sekä oman kulttuuri-identiteetin ja myönteisen ympäristösuhteen rakentamiseen.

Kulttuurikipinän tavoitteet

Kulttuurikipinän tarkoituksena on taata kaikille oppilaille yhtäläiset oikeudet taiteeseen ja kulttuuriin. Taide- ja kulttuurikasvatussuunnitelma tukee koulujen ja kulttuuritoimijoiden yhteistyötä ja tekee siitä systemaattista ja suunnitelmallista. Kulttuurikipinä on osa koulujen lukuvuosisuunnitelmaa. Taide ja kulttuuri tuovat onnistumisen ja voimaantumisen kokemuksia sekä helpottavat vaikeiden asioiden käsittelyä. Kulttuurikipinä tukee luovuuden, itseilmaisun ja lahjakkuuden löytämistä. Lisäksi se kasvattaa lasten ja nuorten osallisuutta Oriveden kaupungin kulttuurielämään, kun he pääsevät osallistumaan taiteen tekemiseen ja ajankohtaisten teemojen pohtimiseen. Taide- ja kulttuurikasvatus antaa mahdollisuuksia tutustua taide- ja kulttuurialan ammatteihin sekä lisää kulttuurien välistä vuorovaikutusta ja ymmärrystä. Lisäksi se antaa mahdollisuuksia yhteiseen kokemiseen, tukee ihmisenä kasvua ja lisää suvaitsevaisuutta.

(<http://kulttuurikasvatussuunnitelma.fi>.)

Suvi-Tuuli Pulkkinen, Oriveden yhteiskoulu 9D

Taide- ja kulttuurikasvatuksen aihealueet

Oriveden Kulttuurikipinä muodostuu seuraavista aihealueista:

- arkkitehtuuri ja rakennettu ympäristö,
- elokuva,
- kulttuuriperintö ja kulttuurienvälisyys,
- kuvataide, valokuvaus ja sarjakuva,
- sanataide ja kirjallisuus,
- media ja uudet kulttuurin alat,
- muotoilu ja kädentaidot,
- musiikki,
- paikalliskulttuuri sekä
- tanssi, teatteri ja sirkus

(<http://kulttuurikasvatussuunnitelma.fi/>).

Esi- ja alkuopetuksessa Kulttuurikipinän aihealueiden käsittelyssä painotetaan tunnetaitoja ja lapsen suhdetta lähiympäristöön. Perusopetuksen vuosiluokilla 3–6 aihealueiden käsittelyssä painottuvat oppilaan henkilökohtaisen suhteen rakentaminen kotiseutuun ja sen kulttuuriperintöön. Yläkoulun vuosiluokkien aikana aihealueissa painotetaan kestävän kehityksen, osallisuuden, taiteen ja kulttuurin kasvamista osaksi jokaisen elämää.

Rehtorikokous päättää vuosittain yhteistyössä kulttuuripalveluiden kanssa taide- ja kulttuurikasvatuksen teeman, joka otetaan huomioon lukuvuoden toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Aihealueiden toteutustavat ratkaistaan yksikkökohtaisesti. Toiminnan suunnittelua ja toteuttamista tukevat Oriveden kaupungin tapahtumakalenteri, päivitettävä kooste taiteen ja kulttuurin toimijoista sekä Kulttuurikipinää varten luotu suunnittelupohja.

Kulttuurikipinän toteutus

Kulttuurikipinän avulla lapsille ja nuorille tarjotaan merkityksellisiä paikallisia kulttuurikokemuksia opetussuunnitelman pohjalta. Näin oppilaille taataan tasa-arvoinen kulttuurikokemus koulusta riippumatta. Oppimiskokonaisuuden pääosassa ovat oppilaiden oma tekeminen ja osallistuminen sekä luovuus ja taiteellisuus. Myös taitelijoita tai toisia oppilaita katsomalla ja kuuntelemalla oppii ja saa iloa.

Osana Kulttuurikipinää toimii Taideratas (vuosiluokilla 3 ja 5), joka on jo vakiintunut toimintamalli Orivedellä. Suunnitelman toteuttamisen yhteistyökumppaneita ovat muun muassa kirjasto, Oriveden seudun kansalaisopisto, kulttuuripalvelut, taiteen ja kulttuurin ammattilaiset, yritykset sekä kolmannen sektorin taide- ja kulttuuritoimijat. Taideratas järjestetään eri kouluissa, ja pääsääntöisesti ohjaajina toimivat ammattitaiteilijat sekä koulun oma henkilökunta yhdessä. Taideratas voidaan toteuttaa myös esimerkiksi teatterissa tai museossa.

Taiderattaan oppimiskokonaisuuden toteuttavat taiteilijat, luokanopettaja sekä tarvittaessa koulunkäynninohjaajat. Luokanopettaja tuntee oman luokkansa oppilaat ja huolehtii pedagogisella ammattitaidollaan opetuksen tavoitteiden toteutumisesta. Taiderattaan toimintaperiaatteen mukaisesti opettajille ja henkilökunnalle järjestetään mahdollisuus osallistua ja oppia yhdessä oppilaiden kanssa. Lisäksi järjestetään perehdytystä ja koulutusta eri taide- ja kulttuurikasvatuksen aihealueista.

Oriveden seudun kansalaisopiston rehtori kutsuu vuosittain koulujen kulttuurivastaavat Kulttuurikipinän suunnittelukokoukseen maalis-huhtikuussa. Kokouksessa valitaan seuraavan lukuvuoden aihealueet ja kirjoitetaan toteutuneesta toiminnasta koonti, joka liitetään osaksi kaupungin hyvinvointikertomusta. Kansalaisopiston rehtori vie kulttuurivastaavien kokouksen toimintasuunnitelman rehtorikokoukseen, jossa rehtorit päättävät Kulttuurikipinän vuosittaisesta toteutumisesta ja kirjaavat sen koulukohtaisiin lukuvuosisuunnitelmiin. Kouluilla on nimetyt kulttuuriyhdyshenkilöt, jotka koordinoivat kulttuurityötä. Koulujen henkilökunta huolehtii yhdessä kulttuurikasvatuksesta, ja rehtorit vastaavat kulttuurikasvatussuunnitelman toteutumisesta.

Taiderattaa toimintaperiaatteen mukaisesti taide- ja kulttuurikasvatuksessa tehdään tiivistä yhteistyötä erityisesti paikallisten eri taiteenalojen ammattilaisten kanssa. Taiderattaa oppimisympäristön erityispiirteenä on koulujen yhteistyö orivesiläisten taide- ja kulttuuritoimijoiden kanssa.

Kulttuurikasvatussuunnitelman mukainen toiminta rahoitetaan kasvatus- ja opetuspalvelujen sekä kulttuuripalvelujen määrärahoilla. Koulujen tulee hyödyntää kulttuuripalveluja opetuksen tukena. Kulttuuripalveluiden toiminta on suunniteltu siten, että sisällöistä ei välttämättä tule kouluille lisäkustannuksia. Mahdolliset kustannukset katetaan koulujen omista budjeteista.

Elämän salaisuus on taiteessa. – Oscar Wilde

Iiris Koivisto, Oriveden yhteiskoulu 9D

Taide- ja kulttuurikasvatuksen toimijoita ja tapahtumia

- Taideratas kouluilla vuosiluokilla 3 ja 5
- Taidekeskus Purnun näyttely (vuosiluokka 7)
- Oskon Satuteatteri (alakoulu)
- Oskon Kirmaus: näyttelyt, Tanssinpäivän näytös, Musiikinpäivä, Teatterin ja sanataiteen päivä
- Oskon joulunajan konsertit ja muut tapahtumat
- Taitokeskus Oriveden vuotuinen toiminta
- Auvisen vintin vaihtuvat näyttelyt
- Kansallinen veteraanipäivän juhla yhdessä koulujen kanssa, Oriveden Sotaveteraanit ry
- Special-tiimi järjestää erityisryhmille suunnattua kulttuuritoimintaa
- 100 minuuttia taidetta viikossa (100minuuttiataidetta.taike.fi)
- Lasten Pirkkaset: Hippulat vinkuu! -lastenkulttuuriviikot 6–7 (varhaiskasvatus, esi- ja alkuopetus)
- Kirjaston tapahtumat ja näyttelyt
- Kirkot
- Eräjärven kivimuseo
- Kotiseutuyhdistyksen ylläpitämä Paltanmäen kotiseutumuseo
- Hörtsänän arboretum
- Sukkavartaan alue
- Muut kulttuuritapahtumat ja -kohteet lähellä ja kauempana

Lähteet

Pirkanmaan alueellinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2017

YK:n Lapsen oikeuksien julistus

<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-lyhennettyna/>

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190166>

Kulttuuripyräys

Kangasalan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kulttuurikasvatussuunnitelma 2016

https://www.kangasala.fi/wp-content/uploads/2018/05/Kulttuuripyrays_20160616.pdf

Linkopuu Tom, Tom Linkopuun muistiinpanoja Oriveden taide- ja kulttuurikasvatusohjelmasta 2017

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014,

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi

<http://kulttuurikasvatussuunnitelma.fi/>

Kulttuurin käsikirja opettajille, Helsingin kaupunki

<https://www.hel.fi/static/kulke/KulttuurinKasikirjaOpettajille.pdf>